

Güney Dinç

1936'da İzmir'de doğdu. 1954'te Karşıyaka Lisesi'ni, 1958'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1964-70 arasında TİP Karşıyaka İlçe Başkanlığı, İzmir İl Başkanlığı ve Genel Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu. TİP'in Ege'deki örgütlenme ve seçim çalışmalarına katıldı. Ayrıca DİSK'e bağlı sendikaların avukatlığını yürüttü. 12 Mart'tan sonra TCK 141/1. maddesine aykırılık savıyla tutuklandı. Ankara ve İzmir Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde yargılandı. Askeri Yargıtay'ın bozmasından sonra sekiz ay tutuklu kaldığı davadan aklandı. 12 Eylül'den sonra, İzmir Barosu Başkanı seçildi. 1983'ten başlayarak, darbe yönetiminden demokratik hukuk düzenine geçişi amaçlayan Anayasa ve Demokrasi Kurultayları'na katıldı. Aydınlar Dilekçesi sanıkları arasında Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılandı. Güney Dinç Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları yargısına katılması için önemli çalışmalar yapmıştır. 1988'de Bakanlar Kurulu kararıyla Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun yetkisinin benimsenmesinden sonra, Türkiye'den gönderilen ilk başvuruların savunmanlığını üstlendi. Bu başvurular nedeniyle; yasal olmayan gözaltı, haksız tutuklama, 1402'likler sorunu, düşüncüyü açıklama ve örgütlenme özgürlüğüne aykırı uygulamalar, işkence, uygun süreleri aşan tutukluluk ve ceza davaları, siyasal partilerin kapatılması, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin yapılanması, faili meçhul cinayetler gibi çeşitli konularda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce verilen kararlar, başta Anayasa olmak üzere birçok yasanın değiştirilmesini gerektirdi. Türkiye Barolar Birliği'nin 2002'de kurduğu İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin Bilim ve Danışma Kurulu ile Yürütme Kurulu'nda 2013'e kadar görev aldı. 1961'den başlayarak İzmir'de serbest avukat olarak çalıştı. Mimarlar Odası'nın İzmir'deki hukuk danışmanı olarak, Erithrai Antik Kenti'nin, İzmir-Konak Alanı'nın yapılaşmaya açılmasını önleyen, Kordonboyu'nun tarihi sit olarak korunmasını sağlayan, kıyıların ve kamusal varlıkların yok edilmesini önleyen birçok davanın savunmanlığını yürütmüştür. Güney Dinç'in bilimsel mesleki yayınlarının yanı sıra belgesel, araştırma, derleme ve roman niteliğinde basılmış on kitabı bulunmaktadır. 2015'te vefat etmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları 30 · Edebiyat

Sevgi Tutsağı

Güney Dinç

İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları

Genel Yayın Yönetmeni

Raşit Çavaş

Yayın Koordinatörü

Hicran Özdamar Yalçınkaya

Editör

Nihan Karahan

Kurumsal Kitap Tasarımı

Ömer Durmaz

Kapak Tasarımı

Selin Öztekin

Grafik Uygulama

Aynur Bal

Dario Moreno Sokak, 15

Konak – İzmir

izbbyayinlari@izelman.com.tr

Yayıncı Sertifika No: 47904

© İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları / **İzelman AŞ**

Baskı ve Cilt: İmaj Basım Yayın Reklamcılık ve Tic. Ltd. Şti.
Karacaoğlan Mah. 6167 Sok. No: 44/A Işıkkent - Bornova/İzmir
Tel: 0232 4722960 - Faks: 0232 4722935

Sertifika No: 47192

1. Baskı

Nisan 2024

ISBN 978-625-6793-21-7

Bu kitabın bütün hakları İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları'na aittir. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın kitabın tamamı ya da bir kısmı hiçbir yolla çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, **İzelman AŞ**'nin bir markasıdır.

Sevgi Tutsağı

GÜNEY DİNÇ

İÇİNDEKİLER

James Isdemus Dynadin'in Uçağı	9
Leslee Seaven	34
Beklenmeyen Konuklar	46
Sevgiyle Gelen Yalnızlık	52
Boş Coşku	71
Dikey Yaşamın Kıyısında	90
Leslee'yi Kurtarmak İçin	107
Buruk İlkbahar	125
Kan ve Şarap	140
Masalıcı Nine'nin Yeni Öyküsü: Kral ve Generali	154
James Isdemus Dynadin'in Apartmanı	167

Torunlarım

Cem Aktunalı ve Güney Yaman Yılmaz'a...

James Isdemus Dynadin'in Uçağı

Karşıyaka Soğukkuyu'daki yüksek servi ağaçlarıyla örtülü, güneş görmeyen eski mezarlık, yıllar ilerledikçe aile büyüklerimin, dostlarımın buluşma yeri oldu. Çocukluğumda, dini bayramların arifesinde, elimizde su testileriyle, soluk yüzlü çiçeklerimizle basacak bir aralık bulmaya çalışarak güçlükle yürüyebiliyorduk taşların arasında. Açık sözlü olmak gerekirse, yılda birkaç kez yinelenen bu buluşmalardan sıkıntı duyardım. Doğal sürecin nasıl işlediğini öğrendikten sonra, düşlerimin ölümün görüntüleriyle karartılmasını anlamsız bulurdum. Bir o kadar da ürkütücü. Kaçınılmaz sonun, ille de adım başında kafalarımıza çakılması gerekmiyordu. Sevdiklerimi, yeri geldiğinde yaşadıkları günlerde olduğu gibi olanca sıcaklıklarıyla anmak isterdim. Birlikte geçirdiğimiz sevgi dolu günlerin hızla silinip gitmemesi için belleklerimizde bu güzelliklere yer kalmalıydı.

Liseyi bitirip üniversite öğrenimine başladıktan sonra, doğduğum kente ilgim azaldı. Orada yalnız annem, çocukluğum ve ilk gençliğim kaldı. Artık konutum, işyerim, hepsi İstanbul'da. İşlerim gerektirdikçe; iş olmasa da, kafama estiği zaman annemi eski arkadaşlarımı görmek için birkaç günlüğüne geliyorum İzmir'e. Boş zamanlarımda, bildik yerleri, çocukluğumun sokaklarını dolaşıyorum. Soğukkuyu Mezarlığı'na da gidiyorum. Özlemlerimle andığım büyüklerimi, erken göçen arkadaşlarımı görmek için. Mezarlığın son bulduğu yerdeki beyaz mermer haçlar her gelişimde ilgimi çekerdi. Burası Karşıyakalı Levantenlerin son yolculukları için buluştuıkları

yer olmalıydı. Soğukkuyu'ya ya gömü ya da anma için geldiğim zamanlarda birlikte olduğum kişileri bekletme olanağım bulunmadığından, oraya kadar uzanamamıştım. Bugün zamanım var. Yalnız kalmak ve sevdiğimle baş başa olmak için, gömü yapılmayan bir saati seçtim. Önce, kovalarıyla, kazmalarıyla yolumu kesen çocuk irisi işsizleri bahşiş dağıtarak başımdan savdım. Ardından iki yanda yeni açılan mezarlar nedeniyle iyice daralan taşıt yolunun sonuna kadar yürüdüm. Varsıllık burada da kendisini gösteriyordu. Kollarına, ayaklarına çakılan çivilerle, İsa'nın haça gerilmesinin birebir büyüklüğünde yontularını yapmışlar. Kimi lahitlerin üzerine ilkçağ yapıtlarını anımsatan kabartmalar işlenmiş. Bunlar, seçkin sanatçıların ürünleri olmalıydı. Belli ki üzerlerinde çok çalışılmıştı. Boşuna söylememişler, her işin başı para diye. Onların arasında dolaşırken, yan yana sıralanan betondan yapıldığını sandığım mezar odaları ilgimi çekti. Öyle çok büyük yerler değil. Yükseklikleri bir buçuk ile iki metre arasında. Ön yüzlerinde ancak emekleyerek geçilebilecek birer kapı bulunuyor. Fırın ağzı gibi. Girip çıkmanın güçlükleri, ayakta durmanın olanaksızlığı nedenleriyle bana pek kullanışlı görünmeseler de kapılarının iki yanına kazınan kimlik bilgileri öngörümü doğrulamıyordu. İçeridekilerin adı, soyadı, doğum ve ölüm tarihleri, varsa meslekleri art arda yazılmıştı. Yani burası da kalabalıktı. Onca insan bir arada. Korunabilmişse, raylar üzerinde, yukarıdan aşağıya inen birer demir kapak bulunuyordu. Her birinin ön yüzlerinde, çatı altı nişi olarak tanımlayabileceğim yerlere birer haç işlenmişti. Güçlkle yer bulunduğu için sırtı duvara yaslanan daha küçük bir odanın üzerindeki haçın altında iki kanatlı bir uçağın kabartmasını görünce şaşırđım. Kapının yanında tek bir isim yazılıydı: James Isdemus Dynadin 15 June 1881 Speyside. Bunlar kimliği ve doğumuyla ilgili bilgilerdi. Ölüm tarihi bulunmuyordu. Kapağı da yoktu. Yere çömelip içine baktım ama karanlıkta bir şey göremedim. Boş olmalıydı. Her zaman yanımda taşıdığım, işlerimde de yararlandığım gelişmiş bir fotoğraf makinam var. Filmle ri kolay bulunmuyordu. Mezar odasının özellikle kimlik bilgilerinin ve uçağın görülebileceğı birkaç fotoğrafını çektim. Uçakla, adı yazılı kişi arasında nasıl bir ilişki vardı? O yıllarda havacılık henüz emekleme dönemindeydi. Gördüklerim ilgimi çekti. Bu konuyu araştıracağım. Makaradaki bütün filmin yanmasını göze alarak fotoğraflardan birkaç tane bastırdım. Çekimler güzeldi. Konu anlaşılıyordu.

Lisedeki sınıf arkadaşlarımdan Halit Erkan, daha o yıllarda çok iyi İngilizce biliyordu. Kerkük Türkmenlerindendi. Halife diye takıldığımızda hemen yüzü kızarırdı. Liseyi bitirince, oyalanmadan İngiliz Konsolosluğu'nda çalışmaya başladı. Dürüstlüğü, uyumlu kişiliği nedeniyle kısa sürede konsolosluk kaleminin yazı işleri müdürlüğüne yükseltildi. Konsolosluklara girip çıkmak kolay iş değildi. Onu aradım. "Gecikmeden gelersen konuşabiliriz" dedi. Bir taksiye binip doğru Alsancak'taki İngiliz Konsolosluğu'na gittim. Fotoğrafları göstererek "Kim bu adam?" diye sordum. Halit, "Adı bana yabancı gelmiyor" dedi. "Arşivleri araştırmam gerekir. Sen burada bekle." Odadan ayrıldı ve on dakika kadar sonra koltuğunun altındaki üç kalın ciltle geri döndü. İlk ikisinde aradıklarını bulamadı. Üçüncü cildin ortalarında yüzü güldü. Okuduklarını kendisiyle konuşur gibi anlatmaya başladı:

"Yüzbaşı James Isdemus Dynadin, Birleşik Krallık Deniz Kuvvetleri'ne bağlı Hava Birliği'nde görevli pilot. 1911 yılında bir araştırma grubunun başında İzmir'e gelmiş. Amacı, Osmanlı Devleti ile İtalyanlar arasında patlak veren Trablusgarp Savaşı nedeniyle buradaki İngilizleri ve onların varlıklarını korumak için alınacak önlemleri belirlemek. Biliyorsun, Osmanlı İtalyan savaşı yalnız Kuzey Afrika'yla sınırlı kalmadı, Ege Adaları'na, Çanakkale önlerine kadar uzandı. O yıllarda İzmir ve çevresinde Birleşik Krallık yurttaşlarının çok önemli yatırımları bulunuyordu. Fabrikalar, demir yolları, rıhtımlar, hava gazı işletmeleri gibi. Hepsini dolaşmışlar. Toplantılar yapılmış. Uzun bir de raporları var. Bir ay sonra ayrılmışlar. Görebildiklerim şimdilik bu kadar."

Halit'in anlattıkları, üzerinde uçak kabartması bulunan gömü odasını açıklamaya yetmiyordu. Daha başka ne söyleyecek diye beklediğimi görünce, konuşmasını sürdürdü:

"Anlaşılan bu bilgileri yetersiz buldun. Haklısın. Bana göre de eksik. İlkbahardayız. Şu sıralarda vize işlemleri çok yoğun. Ancak bir ay kadar sonra işler azalır, o zaman daha ayrıntılı bir inceleme yapabilirim."

Kısa bir söyleşinin ardından ayrıldım. Telefonumu biliyor. O beni arayacak.

İzmir'de ailemden bana ayrılan ne varsa hepsini satıp, kendi kazandıklarımı ekleyerek, Şişli Osmanbey'de, Halaskargazi

Caddesi'nin İzzet Bey Sokağı ile kesiştiği köşedeki apartmanın zemin katında bir daire satın almıştım. Burası oldukça geniş bir yer. Hem konut hem işyeri olarak kullanıyorum. Yağmur sularının içeriye sızması için evin tabanı, kaldırımdan bir metre kadar yüksekte yapılmış. İstanbul'da bulunduğum zamanlarda, kitap okurken, radyo dinlerken hatta dostlarım geldiğinde salonda oluyorum. Çeşitli kentlerden topladığım değerli antikaların arasında. Onları, özelliklerini bozmayan ufak tefek onarımlardan sonra burada sergileyip satışı sunuyorum. Olağan yaşam ortamımda. Antikaların arasında bulunmaktan hoşlanıyorum. Hepsinin kendilerine özgü öyküleri oluyor. İlk gördüğümde nasıl sevdiğim, böyle nitelikli bir ürünü elden çıkarmamak için satıcıyla yaptığım pazarlık ve sonuçta başarıyla gelen örtülü bir sevinç! Alıcıları çıkıp ayrılma zamanları geldiğinde, sessiz bakışlarla vedalaşıyoruz birbirimizle. Ya da bana böyle geliyordu. Eşya ve insan arasındaki duygusal bağlar, işlevsel dayanışma kadar önemliydi. Çevremi hantal bir depoya dönüştürmemek için, satılacak ürünler çoğalmışsa, kalanları da salonun arkasındaki odaya yine düzgün biçimde yerleştiriyordum. Böylece alıcılara seçtikleri ürünlerden nasıl yararlanacakları konusunda yol göstermiş oluyordum. Koyacak yer bulmakta zorlandıklarım; şamdanlar, vazolar, duvar tabakları, porselen, kristal, çini ve cam takımlar gibi kırılğan olanlardı. Dolaplar, camlı vitrinler, açık raflar dolunca, kalanları masaların, büfelerin üzerinde bırakıyordum. Konut olma özelliğini korumak için gösterdiğim onca çabaya karşın, sonuçta burası bir işyeriydi. Hiç tanımadığım insanların girip çıktıkları dokunulmazlığı bulunmayan bir yer. Böyle duygulara kapıldığımda, elimde olmadan içinde yaşadığım eve yabancılaşıyordum. Çevremdeki hiçbir şeyi görmek istemiyordum, "Ben neden buradayım?" diye kendimi sorgulamaya başlıyordum. İş için gelenler ayrıldıktan sonra arkalarından sokak kapısını örtünce, derin bir soluk alıyordum. Yalnızlığımın tadını çıkarmak için, gerçek sığınağıma gidiyordum, yatak odama. Bu evde kendimle baş başa kalabildiğim tek yere. Orada radyo bile bulundurmuyordum. Sessizlik için. Galata'da çöken bir Ceneviz konağının yıkıntıları arasından parçaları toplanıp usta ellerde yeniden kurulan işlemeli metal karyolam, perde ve cibinlik düzenekleriyle birlikte uzak geçmişin otağlarını anımsatıyordu. Onu satmayı hiç düşünmedim. Alıcılara da gösteremiyordum. Karyolam, gerçekten düşlerimin kucaklaştığı unutulmaz anılarımın yakın tanığı! Bu evdeki bana özel tek eşya.

Evin caddeye bakan ön yüzündeki iki geniş pencereyi birleştirerek vitrine dönüştürmüştüm. Böylece, içeride bir işyeri bulunduğunu anımsatmış oluyordum. Ancak burası, kaldırımda yürüyenlerin ilgilerini çeken bir şeyler görünce, zili çalıp içeri girebilecekleri sıradan bir mağaza değildi. Kalın camın üzerinde telefon numaraları bulunuyordu. Satılan ürünlere ilgi duyanların önce benden randevu almaları gerekiyordu. Kurallarımı işin başında böyle koymuştum.

Yaz aylarında işlerim genellikle durgun geçer. Varlıklı aileler okulların kapanmasıyla birlikte yazlıklarına dağılırlar. Kıyı kentlerdeki otellere gidenler, yurtdışı gezilerine katılanlar olur. İstanbul'da ürünlerimle ilgilenecek insanlar azalırdı. Bu boşluktan yararlanarak ben de çelik kepengimi indirir, kapılarımı kilitler, kafama esen bir yerlere kaçardım. Hem dinleneceğim hem bir şeyler bulabileceğim aç gözlerden uzakta kalmış kıyı kasabalarından birisine. Nereye gideceğime karar verememişken temmuz başında Halit aradı: "James Isdemus Dynadin'le ilgili bir şeyler daha buldum" dedi. "Müsaitsen gel görüşelim." Mezar odasının kapısına kazınan uçağı çoktan unutmuştum. O aramasaydı, bu konuyu bir daha sormayacaktım. Benim isteğim üzerine yaptığı araştırmaya ilgisiz kalıp onu gücendirmem doğru olmaz. Halit, sevdiğim bir arkadaşımdı.

Askeri darbenin ardından 1961 yılının 9 Temmuz günü yeni anayasa için halkoylaması yapılacaktı. Gazetelerde görüşlerini açıklayan hukukçular, kişi haklarını gözetken, çoğulcu demokrasiyi temel alan, kamu yönetiminde çoğunluğun baskısına karşı azınlıkta kalan siyasal akımlara yaşama hakkı tanıyan çağdaş bir belge hazırlandığını belirtiyorlardı. Yakın geçmişte olduğu gibi seçim sisteminin sağladığı olanaklardan yararlanarak tek başına iktidarı ele geçiren partinin çoğunluk diktası kurmasını önlemek amacıyla, senato adı verilen ikinci bir meclis oluşturuluyor, yasaların anayasaya uygunluğunu denetlemek için Anayasa Mahkemesi kuruluyordu. Bir darbenin ardından da gelse, bunlar olumlu gelişmelerdi. Bir yurttaş olarak görevimi yapmalıyım. Halit'e, oyumu kullandıktan sonra geleceğimi söyledim.

İstanbul İzmir arasındaki yolculuklarımı genellikle Devlet Deniz Yolları'nın gemileriyle yapıyorum. Haftada iki kez karşılıklı olarak öğleden sonra saat 2'de kalkan gemiler, ertesi sabah 11'de varış limanına yanaşıyorlar. Deniz yolculuğunu seviyorum. İklim

elverişliyse, gün batımına kadar Marmara'nın, Ege'nin güzelliklerini izleyerek bol bol deniz havası alıyordum. Akşam yemeğinden sonra kamaramdayım. Kendimi motorun titreşimlerine bırakarak, derin bir uykuya dalıyordum. Topladığım ürünler küçük ve kırılğan parçalarsa, dönüş yolunda onları da yanıma alıyordum. Şu sıralarda otobüs ve otomobillerle yapılan yolculuklarda insanlar alışılmadık sorunlarla karşılaşılıyorlar. Beklenmedik yerlerde pusu kurarak, askeri yönetime yaranmak için insan avına çıkan trafik polisleri; arabaları durdurarak yolcuların kimliklerini, yanlarındaki eşyalarını inceliyor, kuşkulu gördüklerini alıp götürüyorlardı. Eğer bir ihbar yapılmışsa, uygun yerlere çekilen otobüsler, yolcu bagajlarıyla birlikte didik didik aranıyordu. Beraberimde getirebileceğim metal yağ kandillerine, ikonalara bakarak, tek bir kanıt bulunmadan yurt dışına tarihi eşya kaçırdığımdan kuşkulandırılirdi. Böylesine gerçek dışı suçlamalarla basın diline düşmem, mesleğim açısından uygun olmazdı. Deniz yolculukları bu açıdan da güvenliydi.

Halit'le sözleştiğimiz gibi İzmir'e gittim. Öğleden sonra Konso-losluk'taki odasında buluştuk. Önündeki dosyalara bakarak öğrendiklerini anlatmaya başladı:

“Yüzbaşı Dynadin 1881 Speyside doğumlu. Bunları sen de biliyorsun. Gelelim bilmediklerine. 1912 yılında en az iki kez İzmir'e gelmiş. İlk gelişi mayıs ayında. Osmanlı Devleti pek ayırdayına varmasa da, Balkan ülkelerinin aralarında anlaşarak yeni topraklar kazanmak için büyük bir savaşa hazırlandıkları sırada. İngiltere, gelişmeler karşısında yansız bir görüntü vermeye çalışsa da, Balkanlar'dan elini çekemiyor. Bu bölgeyi Ruslara kaptırmamak için ikili oynuyor. Fransa da aynı durumda. Beklenen savaşın neler getireceği bilinmiyor. Yüzbaşı Dynadin, Ege ve Akdeniz bölgelerindeki Hıristiyan azınlıkların kümelenedikleri yerleri ve Osmanlı Devleti'ne bağlılık durumlarını araştırmak üzere gelen İngiliz ve Fransızlardan oluşan ekibin güvenliğini sağlamakla görevli askerlerin komutanı. Araştırmacılar ve askerler iki ay sonra işlerini bitirip ülkelerine dönmüşler. Dynadin bir hafta daha kalmış. Şimdi şaşırılmamalıdır. İzmir'de ev almış. Kordon'daki bu evi.”

Halit, dosyadan çıkardığı fotoğrafı önüme koydu. O evi biliyordum. 1922 yılındaki büyük yangından etkilenmeyen, Gündoğdu'dan Alsancak Garı'na uzanan, Avrupalıların oturdukları sahildeki konutlardan birisi. İki katlı. Ön yüzü düzgün kesilmiş beyaz mermer

plakalarla kaplı. Solda birkaç basamakla çıkılan masif mermer merdiven, iki kanatlı, işlemeli büyük bir demir kapıda son buluyor. Kaldırımında, kapının karşısındaki toprak havuzda boy veren bir palmyenin dalları güneş ışınlarının en yakıcı olduğu saatlerde evin yarısını gölgeleyen doğal bir koruma oluşturuyor. Sağda yüksek kemerlerin içine oturtulmuş iki pencere. Üst katın tam ortasında dört demir ayak üzerinde duran, beyaz boyalı oldukça büyük bir balkon. Bir zamanlar son moda giysileriyle rıhtım caddesinde yürüyüş yapanların, İzmir'in göz kamaştırıcı gün batımının en iyi izlendiği yer. Aşağıda, omuzladıkları sepetlerinde, kollarının altındaki tablalarında bir şeyler satanların, gündüzleri yolcu taşıyan atlı tramvayların, geceleri aynı rayların üzerinde yükleme ve boşaltma yapan trenlerin, limana gelen giden gemilerin, mavnaların, karpit lambalarının ışığında ava çıkan balıkçıların, deve kervanlarının, koşuşan hamalların oluşturduğu yorgun Doğu'yla, emperyalist Batı'nın içi içe geçtiği aldatıcı bir görüntü. Balkonun iki yanındaki yüksek kemerlerin içinde birer pencere. Evler bitişik düzende yapıldıklarından, arka yüzlerindeki karşılıklı odalar, kendi bahçelerine bakıyor. Çamaşırlık, kömürlük, depolar, genellikle komşu evin yan duvarına yaslanmakta. Bahçenin boyutları elverişliyse, bazılarında arka sokakla da ilişkilendirilen, çalışanların barındıkları müstemilat denilen bir ev daha bulunuyor. Konuşmaya döndüm:

“Sonra?”

“Şimdi söyleyeceklerim daha da şaşırtabilir seni. Osmanlı Devleti taşınmazların yabancılara satılmasını önlemek için katı kurallar koymuştu. Yüzbaşı, ailesiyle birlikte ülkesine kesin dönüş yapan emekli bir İngiliz subayının konutunu satın aldığından, bu engellere takılmamış. Evi, içindeki eşyalarla birlikte devralmış. Satan adam, yaşayan bir konut bırakmış Dynadin'e. Duvarlara astığı tablolarla bile elini sürmemiş. Bu da bir başka kazancı olmuş. Bunlarla ilgili karşılıklı imzalanan devir tutanaklarından birisi dosyada.”

Halit'in anlattıkları, bir antikacının yerinden fırlamasına neden olacak kadar ilgi çekiydi. Kraliçe I. Victoria döneminin mobil-yalarıyla tıklım tıklım dolu bir ev düşünüyorum. Üzerinde durmam gereken bir kazanç kapısı olabilir. Kendimi tutamadım ve sordum:

“Nerede şimdi bu eşyalar?”

“Nerede olacak, her halde evdedir. Ayrıntılarla konuyu dağıtma ve dinle! 1912 yılının ağustos ayında Yüzbaşı bir kez daha

gelmiş. Yanında, nişanlısı olarak tanıttığı genç bir kadınla. Adı Leslee Seaven. On gün kadar yeni aldığı evde birlikte kalmışlar. Fotoğrafını çektiğin mezarı da bu sırada yaptırmış olmalı. Geleceğe dönük hazırlıklarından Yüzbaşı'nın, yaşamının bundan sonraki dönemini Leslee ile İzmir'de geçirmek istediği görülüyor. Savaşmak için yetiştirilmiş deneyimli bir asker. Bütün politikacıların o yıllarda üzerinde yoğunlaştıkları konu; 'Hasta Adam' olarak nitelenen Osmanlı Devleti'nin kimlerin arasında ve nasıl paylaşılacağı. Böyle bir ortamda yerleşmek için İzmir'i seçmesini anlamak kolay değil. Neyse, Yüzbaşı Dynadin 22 Ağustos günü, Konsolosluk'a vasiyetname niteliğinde iki dilekçe vermiş. Birincide, kendisi yaşamda olsun ya da olmasın, 1893 doğumlu Leslee Seaven'in ölünceye kadar bu evde hiçbir yükümlülük altına girmeden oturabileceğini belirtiyor. İkincisi, ölüm aylıklarıyla ilgili. Birleşik Krallık Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na verdiği dilekçesinin onaylı bir örneği. Katıldığı savaşlar sırasında ölürse, yasal tazminat ve aylıklarının İzmir Konsoloslugu aracılığıyla Leslee Seaven'e ödenmesini istiyor. Bulabildiğim bilgiler bunlar.”

“Yüzbaşı bir daha buraya gelmiş mi?”

“Konsolosluk belgelerinde başka bir not bulamadım ama gelmiştir. Mutlaka gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında katıldığı 1914 yılının ekim ayına kadar İzmir'e gelip gitmesine bir engel yoktu. Elbette kendi ülkesinden izin alması koşuluyla. Yazılanlardan anladığım kadarıyla Yüzbaşı yerinde duramayan bir adam. Bir yolunu bulup savaş sonrasında da gelmiş olabilir. Büyük savaşın sonuçlarını belirleyen 1923 yılındaki Lozan Antlaşması'na kadar uluslararası ilişkiler kesildiğinden, Leslee'ye Konsolosluk kanalıyla para gönderilememiş. Bu kadın eğer bir gömü bulmadıysa onca yıl ne yedi ne içti? Demek ki Yüzbaşı, bir biçimde ona ulaşmanın yolunu bulmuş.”

“Bu kadın nerede?”

Halit alaycı bir yüzle beni süzdükten sonra sorumu yanıtladı:

“Nerede olacak? Evinde! Yorulmadın mı sen?”

“Yoruldum.”

“Kalk o zaman, gidip bir şeyler yiyelim. Bu konuyu açmamak koşuluyla.”

Uzun zamandır özlediğim bir akşam yemeği oldu. Gün batımından sonra restorandan ayrılmak üzere kahvelerimizi içerken Ha-

lit, “Gece nerede kalıyorsun?” diye sordu. Karşıyaka’daki evimizde, annemle birlikte olacağımı söyleyince, “Sen sözünde durdun ama o konuyu şimdi ben açacağım, bazı önerilerim olacak” dedi ve beklediğimi görünce anlatmaya başladı:

“Yeni konsolosumuz bir İskoçyalı. Şimdi memleketinde yıllık iznini kullanıyor. Dynadin hakkında bildikleri olabilir. Bir fırsatını bulabilirsem, onunla konuşmanı sağlayabilirim. Gelmeden birkaç gün önce bana bilgi verirsen, sana burada kalman için ilgini çekecek bir pansiyon da bulabilirim. Leslee ile karşı karşıya olursun. Yüzbaşının evinin müstemilatında.”

“Leslee pansiyonculuk mu yapıyor?”

“Hayır! Onun bütün işi Yüzbaşı’nın dönüşünü beklemek. Evden dışarıya adım attığı yok. 1961 yılında bulunduğumuza göre, şu sıralarda 68 yaşında olmalı. Bana verdiği mezar odasının fotoğrafını başkalarına göstermedim. Yani yeni bir bilgi olma niteliğini koruyor. Konsolos araya girerse, bu fotoğraftan yararlanarak onunla yüz yüze konuşabilirsin. Leslee doğrudan konsolosların yönlendirmesi olmadan kimseyi evine almaz. Çok sık gereken boya badana işlerini, hatta ufak tefek alışverişlerini bile konsolosların önerdiği kişilere yaptırır.”

“İnsanlara güvenmediğinden mi böyle davranıyor?”

“Bunu bilemem. Yüzbaşı onu İzmir’e getirdiğinde, dönemin konsolosunun korumasına vermiş. Bu alışkanlığını sürdürüyor olabilir.”

“Müstemilatı pansiyon olarak kim çalıştırıyor?”

“O konuyu da anlatmam gerekiyor. Konsolosluğun benden önceki yazı işleri müdürü Ragıp Bey ve ailesi orada oturuyorlar. Ragıp Bey dürüst ve çalışkan bir adam. Ancak karısı Saliha’ya parayı yetiştiremiyordu. Kadın bütün gün poker oynuyor, savurganlıkta İzmir’in tanınmış iş adamlarının eşleriyle yarışlıyordu. Ragıp Bey’in gücü ne ki? Sonunda altı yıl kadar önce Saliha’nın kumar borçları nedeniyle evleri haraç mezat satılınca sokakta kaldılar. Müstemilat dediğime bakma. İki katlı, yedi odalı, altta sofası, üstte salonu ve balkonlu bulunan koskoca bir ev. Durduğu yerde eskiyip gidiyordu. Boş kalması sakıncalıydı. İç göçler nedeniyle çoğalmaya başlayan evsizler, buralarda sıkça görülen serseriler dadanabilirdi. Biz araya girdik. Konsolos’un yardımcı olmasını istedik. Sonuçta Leslee onların burada oturmalarına izin verdi. Kira da istemedi. Ailenin daha öncekiler öldüğü için Durmuş adını verdikleri bir oğulları